

# Léon Daudet: Hloupé devatenácté století

Adam Wielomski

Překlad Milan Špinko

Léon Daudet (1867-1942) představuje osobnost v našich končinách nepříliš známou. Ti nemnozí, kteří toto jméno někdy zaslechli, je spojují se synem známého spisovatele Alphonse Daudeta či s pomocníkem a spolupracovníkem Charlesem Maurrasem. V obou těchto případech Daudet září spíše jako „odlesk“ otce či kolegy. Přitom šlo o jednoho z neaktivnějších autorů v historii světové publicistiky. Nikdo se nikdy neodvážil uspořádat všechny jeho knihy a články. François Broche v přehledu literatury obsaženém v Daudetově biografii vypočítává 123 knihy – ovšem autor tohoto textu má ve své knihovně dvě práce, které v seznamu nefigurují – není to tedy přehled úplný. Nikdo neví, nikdo ani nezkusil spočítat, kolik Daudet napsal za svůj život časopiseckých článků. Vezme-li v úvahu, že psal šest dní v týdnu dva články denně (do dvou časopisů) po dobu zhruba čtyřiceti let, musí počet těchto statí sahat k 25 000 (slovy: dvaceti pěti tisícům!). Žertem lze říci, že lidský život je příliš krátký k přečtení všech Daudetových prací. Dokonce i jeho životopisci buď pouze prostudovali Daudetovy knihy a jen zlehka se oťfeli o jeho publicistiku, nebo píší práce týkající se fragmentů jeho života – rozsah Daudetovy tvorby prakticky znemožňuje prostudování všech jeho textů. Nebudeme skrývat, že jsme také nepřečetli všechny Daudetovy knihy a články, proto se zde omezíme pouze na popis jeho kritiky liberální ideologie, obsažené ve fundamentální práci *Hloupé devatenácté století* (*Le stupide 19ième siècle*, 1922). Ostatně, čtení všech Daudetových textů postrádá smysl, jsou ve skutečnosti stále jen o tom samém, o naprosté marnosti demoliberalního režimu.

Daudet se ovšem nenarodil jako monarchista a nedostalo se mu rojalistické výchovy. Jeho otec, známý spisovatel Alphonse, se k monarchismu nehlásil a jeho román *Králové ve vyhnanství* (*Les Rois en exil*, 1879) byl vykládán coby dílo jedince, který byl v rojalistické rodině vychováván, ale od monarchismu se odpoutal. Alphonse ke konci svého života při pozorování monarchistů obyčejně o monarchii říkával, že je to *mrtvá vetěš*. Středoškoláka Léona nazývali otcovi známí, jako Gambetta, Zola nebo Renan, vzhledem k jeho všestrannému talentu *delfínem Republiky*. Mladý Léon neměl žádného kolegu monarchistu a sotva znal jména jako hrabě Chambord. Po letech napsal: *Když přede mnou v roce 1895...někdo vyslovil slovo royalista, představil jsem si nějakého starého pána v pěkném kabátě..., který se bál novot*. Nebyl mu tehdy cizí pouze monarchismus, ale dokonce všechno, co nebylo liberálně-demokratické. S nechutí hleděl na Boulangeru (jehož obraz uštěpačně pověsili v lyceu na záchod), byl nadšen osobnostmi jako Gambetta nebo také Clemenceau. Těžko mohl být považován za antisemitu nebo dokonce nacionalistu.

Po letech psal o svém mládí konečně takto: *Židé? To nic znamenalo. V té době se říkalo: tamhleten je Žid (...)* Ale tato slova se týkala spíš náboženství než národnosti a neměla pejorativní zabarvení. Republikánské zásady, filosofické doktríny vyzdvižené Burdeauem (profesor filosofie, pozn. aut.), všeobecný názor v lékařské škole...všechny se shodovaly, že Semity je třeba, jak se říkalo, brát jako všechny ostatní Francouze. Jestliže se mladý Daudet zapsal do



Léon Daudet

Drumontovy Antisemitské ligy, pak jedině proto, že Édouard Drumont byl otcovým přítelem. Ostatně mladý Léon se nikdy žádné její schůze nezúčastnil. Jedním slovem, Daudet vyrostl v liberálně-demokratickém prostředí. Dokonce i na jeho první svatbě byli přítomni ministr Ernest (syn prezidenta Sadiho Carnota), nebo takoví představitelé republiky jako Jules Simon, Jules Ferry a Georges Clemenceau. Teprve v roce 1891, jak tvrdí Eric Vatré, se poprvé označil za konzervativce, ačkoli ještě o dva roky později psal pochvalné články o Rousseauovi a Montesquieuem a teprve Dreyfusova aféra způsobila, že se stal nacionalistou a uznal, že Židé nejsou Francouzi. Je však třeba mít na paměti, že ještě dokonce v době aféry se Daudet neangažoval činně v politice, ale byl, jak to popisuje Pierre Dominique, *spíše divákem než hercem*. Tehdy však přišel zvrát – Daudet se sblíží s Maurrasem. Bylo mu tehdy už 35 let – polovinu života tedy neměl s monarchismem a nacionalismem nic společného. Po zbytek života, jak píše Eugen Weber, *doplňoval Maurrasem – tam, kde se*

*Maurras vyslovoval rigoricky, logicky, Daudet sváděl svou vervou, ohněm, dává život tomu, co bylo doposud doktrínou.*

Dreyfusova aféra měla přelomový význam. Maurras několik let po aféře napsal: *Pro naivní představoval Dreyfus trpící vtělení chimérických práv člověka*. Léon Daudet tvrdí, že odmítl liberální a humanistické ideje právě v době probíhající aféry. Práva člověka a zájem národa stanuly na odlišných stranách barikády. Daudet tvrdí, že pokud Boulangerova aféra dokázala, že náprava shrbené a choré Republiky není možná, pak aféra Dreyfusova ukázala, že *Alfred Dreyfus je zrádce, totožný s republikánským systémem*. Od dob aféry zahajuje Daudet, společně s Maurrasem, kručíati proti nenáviděné republice, proti demoliberalismu.

Podle Daudeta všechno, co je ve francouzské kultuře destruktivní, racionalistické a individualistické – slovem negativní, v sobě obsáhlo 19. století. Považováno za vrchol pokroku, modernosti, industrializace, rozvoje techniky, medicíny, biologie, chemie, toto století bylo integrálními nacionalisty z Action Française (AF) považováno za vrchol dekadence – protože všechny tyto vymoženosti, kterými se mohlo století chlubit, byly pro ně znakem úpadku. Materiální a technický pokrok, který lidé 19. století nadchl, není nacionalisty pozitivně oceňován, i když se snad lidem žije lépe. Nacionalisté byli možná méně radikální než paleokonzervavec Frédéric Le Play, který psal, že *šťastní jsou lidé, ke kterým ještě nedosáhly koleje a telegraf*, ale i u nich je patrná hluboká skepse vůči modernosti. Ekonomický a technický vzestup totiž nevede – a to je myšlenka čerpaná od Le Playe – k pokroku morálnímu, ale právě naopak, k rozkladu tradičních pojetí a vizí. Pro nacionalisty včetně Daudeta není historie procesem realizace pokroku. Právě naopak, historie je záznamem tragických událostí, válek, smrti a utrpení. Historie je záznamem lidských tragédií, nikoli lineární cestou budování kultury. Cíl *Hloupého devatenáctého století* spočíval v obnažení nicotnosti 19. století a vyvracení pokrokařského mýtu. Na závěr nacionalista píše: *Vím, že se tato kniha bude mnoha lidem zdát filo-*

sofickou, politickou, vědeckou, literární svatokrádeží, odporným kacírstvím (...) Napsal jsem tuto knihu jako svědectví pravdy, v dobré víře, jen proto, abych dodal sil Reakci, tedy obnovitelům ve všech sférách, plánech, místech. Abych jim vštípil tu pevnost, zápal, jež jsou znaky vítězství.

Pod pojmem 19. století rozuměl Daudet léta 1789–1914 – věk naivního optimismu a víry v člověka, která se narodila v roce 1789 v sále míčovny a zemřela dnem rozpoutání největšího z historicky známých masakrů – 1. světové války. Daudet se zde shoduje s Hansem Gadamerem, který se domníval, že na válečných polích v letech 1914–1918 zahynul hlavní filosofický proud v Německu – neokantismus, a s ním že zemřela moderní filosofie. Devatenácté století – to je věk hlouposti, utopie a techniky, který namísto očekávané Arkádie volnosti, rovnosti a bratrství skončil na bitevních polích pokrytých mračny bojových plynů a dunících dávkami strojních pušek. Velká válka ukázala nicotnost demokracie, parlamentarismu, práv člověka a tolerance. Technický pokrok, místo aby dal lidem štěstí, jim poskytl prostředky k vzájemné likvidaci v do té doby nevidaných rozměrech. Masová společnost stvořila totální válku. *V oblasti přesvědčení a reflexí*, píše Daudet, který ostatně nebyl kvůli věku mobilizován, *válka let 1914–18 měla na nás a na všechno ohromný vliv v oblasti idejí, pojetí a pocitů (...)* Tento otrěs nebyl viditelný najednou a okamžitě. Odehrával se postupně, takovým způsobem, že jej mnoho lehkomyšlných současníků mohlo negovat nebo si představit, že nebyl. Velká válka coby konec víry v pokrok nebyla pouze Daudetovou zkušeností – ten často vyvracel ideje 19. století již mnohem dříve, od časů Dreyfusovy aféry. Válka měla rozhodující význam pro stavky francouzských nacionalistů, z nichž se mnozí později stali fašisty, když se cestou letmo setkali s AF – zmiňme zde například George Valoise, který si v zákopech odvykl *zbytku omylů minulého století* a pochopil, že svět je iracionální, řízený hobbesovskými právy přírody a ne humanistickými a abstraktními zásadami. Vraťme se však k Daudetovi a otázce, jak vnímal 19. století:

19. století bylo stoletím vlády „blbců“. Kdo je „blbec“? Intelektuál s vědeckými tituly, mnoha diplomy a certifikáty, jemuž vědecké a filosofické teorie zaclonily výhled na pravdivý život a pravdivou skutečnost. „Blbec“, to je intelektuál věřící v pacifismus, stoupenec univerzálního státu, kosmopolita, ctitel práv člověka, demokracie a tolerance; přívrženec Darwina a Freuda. „Blbec“ hájí filosofickou a politickou abstrakci, teorii „lepšího světa“, modernost, pokrok a zásady vzešlé z Francouzské revoluce – což je rouháním proti Bohu a Tradici.

19. století bylo stoletím žvanivosti a grafomanie, ale nevytvořilo nic, kromě preludů a utopií lepšího světa. Filosofie století, jeho architektura a umění svědčí pouze o intelektuální a duchovní pustotě postrevolučního člověka. Spolu s Ludvíkem XVI. zemřely všechny hodnoty a zbyla pouze masa, disponující technikou a vedená parlamentními agitátory. 19. století se stalo opakem veškeré ideje a velikosti, jaké znala předchozí staletí: *V 19. století neexistovala společenská hnutí v plném smyslu tohoto slova, když mluvíme o křížových výpravách a Johance z Arku. Ználo pouze zabíjení (...)* Bonaparte, to je druh svatokrádežné parodie křížových výprav. *To je kruciáta pro nic.*

19. století bylo stoletím vědy. Rychlý rozvoj vědy a techniky způsobil skutečnou duchovní a morální spoušť.

19. století bylo stoletím materialismu, skepticismu a indiference. Koryfeje pokroku nepostřehli fakt, že se industriální pokrok odehrával za cenu úpadku morálky a náboženství. Liberálové to dokonce považovali za užitečnou věc, za emancipaci lidského rozumu od „pověr“. Morální úpadek, spojený s rychlou industrializací, vedl k nelidským ziskům, k třídnímu boji. Lidé využili vědu a ovládli přirozenost a přírodu, zotročili je. Věda se ukázala být skutečným taranem proti náboženství a morálce. Věda znemožnila lidem vidět pravdivý řád.

19. století bylo stoletím teoretiků, stoletím pohrdání empi-

rickým věděním. Největšími autoritami století byli přeintelektualizovaní akademici a návštěvníci salónů. Lidé žijící v laboratořích a knihovnách se stali moralisty a věštcí. Jenomže vědec, to je podle Daudeta obvykle maniak, teoretik, člověk žijící abstraktními teoriemi. Věda vyvolává pýchu, ale nedává představu o skutečném světě. Daudet se stavěl skepticky ke všem vědeckým vynálezům století, dokonce i k Pasteurovým „mikrobům“. Všechny vědecké teorie považoval, podobně jako dámské toalety, za důsledek módy, nikoli formu empirické pravdy. Tak tento spisovatel vyvracel veškeré formy racionálního i empirického vědění – protože dokonce i výsledek a interpretace zkušenosti mohou být závislé na výše přijaté tezi a ta je ovocem módy a mentality – prostě, vědu vnímá pouze jako další formou individualismu, tedy iracionálního „romantismu“. Zároveň je pro něj každý teoretik a ideolog potenciálním Robespierrem nebo Leninem, protože v přesvědčení, že našel absolutní pravdu, neváhá sáhnout po teroristických prostředcích, aby obšťastnil svět, dokonce i proti vůli toho světa. Tak činili revolucionáři v roce 1789 i 1917. Revoluce roku 1917 prošla všemi fázemi, které proběhly ve Francouzské revoluci, a znamená tak její opakování i prohloubení.

19. století bylo stoletím omylů ve filosofii. Žádný z velkých myslitelů století nechápal nic z přirozenosti řádu, role a místa člověka a Boha ve světě. Dokonce i Maurrasem tolik vychvalovaný Comte představoval ve skutečnosti pouze obyčejného nihilistu, který odmítal klasické pojetí pravdy ve prospěch relativismu a ubohé nevyváženosti lidského rozumu. Jemu rovným relativistou a materialistou byl Bergson – *malý ješitný židák*. Celá filosofie století do hloubi nasákla relativismem a „romantickým“ individualismem, hledala pravdu s pomocí emancipovaného individualistického rozumu. Filosofie století nechápala „klasický“ ideál řádu, založený na zásadách Pravdy, Dobra a Krásna, odmítala všechnu pravdivou metafyziku kvůli *dětským výmyslům postupného pokroku, evoluce, věčných práv světa*. Tvůrcem všech těch omylů byl Kant, pro něhož byl celý svět fenoménem a který považoval poznání noumenonů, „věcí o sobě“, za nemožné – Kant, to je skutečný „pán omylů“. Korunováním tohoto relativismu je Jamesova filosofie pragmatismu, která odmítá existenci jakékoli pravdy: *Kdyby měly mouchy filosofii, určitě by to byl pragmatismus*. Celkově, tvrdí autor *Hloupého devatenáctého století*, znamenal cíl celé antifilosofie 19. století *zmenšení či úplné zničení pojetí božskosti, tohoto slunce lidské inteligence, kolem něž se všechno točí*.

19. století bylo stoletím, které se pokoušelo nahradit metafyziku přírodními vědami a hodnotilo ideje z biologického úhlu pohledu. Kvintesencí takového myšlení byla pro Daudeta hypotéza Darwinovy evoluce, která znamená skutečnou animulizaci člověka, znicotnění veškeré filosofie a svobodné vůle ve prospěch determinismu materialistické evoluce. Tyto Darwinovy vědecké omyly se pokoušel přenést do společenských věd Herbert Spencer. Podobně jako Darwinovy práce má pro filosofii destruktivní charakter i Freudova psychoanalýza, protože její myšlenka podvědomí je negací veškeré filosofie. Nejde tady ani tak o charakter tohoto podvědomí, který je u rakouského lékaře vždycky spojen s erotikou, ale o samotnou ideu podvědomí, která zpochybňuje práci lidského rozumu. Avšak, tvrdí Daudet, klasická filosofie neexistuje bez důvěry v rozum. Ani darwinismus, ani freudismus nemají, podle Daudeta, vědecký charakter. Neexistují žádné důvody, kterými by se daly obě teorie opodstatnit. Představují klasickou formu iracionální víry ve vědu, přičemž tato víra nahrazuje náboženství. Je to forma materialistického vyznání víry – je to „Antibůh“ („Antidieu“). Čím je tedy darwinismus? Nejde o nic jiného, než o liberální a osvícenskou teorii pokroku, oděnou do hávu vědy.

19. století bylo stoletím demokracie. Parlamentní demokracie se navzdory předpovědím nestala vládou rozumu a ctnosti, ale převládnutím toho, co je nižší a horší, nad tím, co je lepší a



vyšší; stala se vládou množství nad inteligencí. Projevila se forma negativní selekce. Její ideje se ukázaly být vražedné pro všechnu velikost a pro společenskou hierarchii.

19. století bylo stoletím rovnosti. Ve skutečnosti ale znamenalo epochu velké emancipace Židů: *19. století bylo stoletím bank a finančníků, tedy stoletím židů. Protože židé mají v této oblasti převahu nad Francouzi a jejich mezinárodní pozice jim dovoluje jistou hru na burze. Právě tato židovská plutokracie propaguje nihilistické zásady moderních společností; vštěpuje je lidem prostřednictvím tisku; to ona řídí stát za paravánek demokratické vlády: Semitská finanční oligarchie vládne Francii pod maskou lidové vlády a prostřednictvím lidu.*

19. století bylo stoletím úpadku zvyků. Egalitářské ideje, povalení všech autorit otřáslы pozici otce v rodině. Revoluce a liberální zákonodárství se přičinily o emancipaci jedince a s tím související úpadek rodinných pout, důsledkem čehož je denatalizace. Francouzů se rodí čím dál méně, stále menší počet lidí uzavírá manželský svazek. Skutečným morem se stalo zabíjení počatých dětí a rozvody, které proměnily manželství ve formu občanské smlouvy. Navrhovatelem zákona o rozvodech byl jakýsi Naquet – Žid, který chtěl způsobit morální rozklad „gojim“.

19. století bylo stoletím politického relativismu. Relativismus je totiž podstatou liberalismu a liberální demokracie: *Čím je liberalismus, když ne hledáním, v teorii a v praxi, a nakonec akceptací toho, co je uprostřed mezi dobrým a zlým, krásným a odporným, pravdou a lží, rozumným a absurdním? Liberál, to je člověk vážící si Boha a uctívající ďábla. Chce řád a chválí anarchii.*

19. století bylo stoletím antipolitiky. Daudet se podobně jako Carl Schmitt domníval, že neexistuje cosi jako liberální politika; lze hovořit pouze o liberální antipolitice, neboť liberální řád nedokáže nikdy přijmout rozhodnutí; stále váhá, ustupuje a snaží se vyjednávat, pokouší se nahradit a odložit rozhodnutí konferencemi, debatami a žvaněním. Liberalismus je formou „zmírnění anarchie“, je to dekadence státu, který vytváří vnější zdání vlastní existence. To liberální politici, mající vliv na okolí Ludvíka XVI., krále přemlouvali, aby nekonal, aby nepoužil sílu, když jí stále disponoval, a aby neutíkal, když ještě mohl. Liberalismus, to je věčná ústupnost a nerozhodnost. Dnes liberálové razí cestu komunistům, protože tak jako liberál Kerenskij neumějí přijmout žádné rozhodnutí, spíš zahynou, než aby granátům dali rozkaz střílet. Vlastně liberálové cítí podvědomou sympatii k revolucionářům. Neboť kým je liberál? Je také revolucionářem, jen o něco umírněnějším: *Vezměte revolucionáře, nabízí Daudet alchymistický recept, namočte ho na mnoho let do vody plné slávy a bohatství a dostanete liberála.* Liberalismus představuje ideologii umírněné revoluce, typickou pro životem znuděné měšťáky a denní návštěvníky salonů.

19. století bylo stoletím Revoluce. Daudet o této události napsal jinou knížku pod titulem *Dva krvavé idoly. Revoluce a její syn Bonaparte (Deux idoles sanguinaires. La révolution et son fils Bonaparte, 1939)*. Revoluce, to je čistá negace, vítězství primitivních a destruktivních vášní nad rozumem. Je to zničení řádu, vyvrácení celé společenské stavby; je to válka vyhlášená katolickému ná-

boženství ve jménu nihilistického materialismu. Francouzi ve jménu svobody stvořili centralistický stát a ve jménu rovnosti vyvražďili starou aristokracii, aby na její místo povolali plutokracii.

Daudet tvoří, po vzoru slavného *Syllabu*, vlastní seznam falešných nauk devatenáctého století. V jeho „*Syllabu Action Française*“ nalezneme přesvědčení, že 19. století je stoletím pokroku, vědy; víru, že demokracie je formou pokroku; že středověk je časem temna; přesvědčení, že Revoluce byla čímsi dobrým a zasloužila se o emancipaci lidu; víru, že demokracie vede k všeobecnému míru a věda k tomu, co je dobré; chválu laické školy; myšlenky, že náboženství vzniklo ze strachu před světem; že války jsou výmysl králů; negativní názor na klasické vzdělání; ideu panevropské vlády; ideje rovnosti lidí; socialistický millenarismus; považování vlastnictví majetku za krádež; náboženský synkretismus; ideu, že Bůh je výtvozem psychiky; hypotézu Darwinovy evoluce; optimistickou antropologii; relativismus pravdy.

Tento seznam falešných doktrín se příliš neliší od *Syllabu*, který Daudet často chválí. Nepřítel *Syllabu* papežského a nacionalistického je stejný: liberalismus spolu se svým skepticismem a relativismem. Daudet častokrát psával o *debilním intelektu* liberálů, jehož podstatou je popření pojetí pravdy a zároveň protivení se lidské přirozenosti, která má v sobě zakódovanou potřebu pravdy. Liberál podporuje všechny teorie popsané v obou *Syllabech*, protože je považuje za „pokrokové“ a liberál je vždycky pokrokový, „reakční“ nálepky se bojí jako ohně.

Podstatou ideologie století byla emancipace jedince a síly jeho lidského rozumu od Tradice, společenství a všech autorit. Celá ideologie století má tak charakter čistě negativní, spočívající ve zpochybnění všech společenských idejí a vizí, které vznikly v průběhu staletí. Slovo „emancipace“ se stalo svého druhu zaklínadlem, slovem–klíčem pro všechny antispoolečenské teorie: *Emancipátoři! (...) Magické slovo, jehož vinou se bestiální a zabitácká hloupost obklopuje vaovíny a nasazuje si korunu dobrodince a génia.* Druhou zásadní ideu hloupého století představuje zničení, zavraždění Boha, dokazování, že člověk je bytostí čistě materiální, tělesnou, kde je duchovní život pouze výtvozem chemie.

Shrnuto: 19. století, dítě reformace a osvícenství, nebylo podle aktivisty z AF stoletím pokroku. Naopak, šlo o století destrukce, které *bylo věkem hromadné sebevraždy* a stoletím nepravdivého řádu. Neobjevil se v 19. století nikdo, aby prosvětlnil panující mračna? Ale ano, tvrdí Daudet, byl jeden takový člověk: Charles Maurras. Léon Daudet o něm píše, že *tak jako Descartes v roce 1636 Rozpravou o metodě zavedl kvantitativní koncepci lidského života, což na politickém plánu vedlo k hlasování většiny a nešťěstím vzešlým z tohoto hlasování, tak Maurras obnovil to, co je kvalitní – v práci, v provincii, v lidské osobnosti, čili staré a trvalé hodnoty, a restauroval v politice, následnictví, rodině zdravý úsudek. Vyřadil liberalismus, revoluci, se všemi jejich chybami, tím, že obnovil principy a dal prostor římskému katolicismu; Maurras, píše Daudet, drží ve svých rukou, po Dantem, pochoděň latinskosti.*